

Az unitárius Korond

Az 1960-as évek közepétől kezdve – amikor a közeli Farkaslakán családommal meglátogattuk Tamási Aron még frissen behantolt sírját, amelyre így egy maréknyi anyaországi földet is vihettünk – nagyon sokszor megfordultam Korondon, igaz csak futólag, átutazóban. Így szinte, mint a fák évgyűrűin 2-3 évenként nyomon követhetem a falu – de talán inkább már kisváros – fejlődésének egyes állomásait. Kezde attól, amikor a házak előtt még asztalokra kirakva árulták a híres cserépedényeket, fafaragásokat, szötteket, báránybőröket. Aztán, amikor már sátorféle védőtetőt is húztak az elárúsítók helyek fölé. Egészen addig, amíg a rendszerváltás után egyre jobban kezdett terjedni és utcahossznyira bővülni az ízléses, székely stílusú, ácsolt, faragással díszített, fapavilonok sora. Amelyek ma már legalább 2 km hosszban sorakoznak a falu közepének két oldalán.

Ekkora kirakodóvásárt egy ilyen kis településen nemhogy a Kárpát-medencében, hanem a világ más részein se nagyon lehet látni. Egyszerűen lenyűgöző. A rövid időre odaérkező turisták azt sem tudják, hogy melyikhez fussanak, melyiknek a gazdag áruválasztékával ismerkedjenek meg? Amelybe most sajnos kínai bővli áruk is keverednek. Ez azt bizonyítja, hogy itt nagyon életrevaló, tehetséges, vállalkozó szellemű emberek élnek. Máshol is példát vehetnének róluk, ahol egy forgalmas út vezet keresztül, és van sajátos helyi portékájuk. A közeli ballavásáriak például az ő édes lilahagymájuk füzereivel kínálgattak. Franciaországban és Olaszországban járva nemegyszer láttam, hogy egyes városoknál már a város bejáratánál ki volt írva: „A mi városunk a kesztyű városa”, vagy a „Kerámia városa”. Tehát felhívják az ideérkezők figyelmét az ő specialitásaikra. Úgy, hogy egy embernek – ahhoz, hogy megcsinálja a szerencsését – ki kell találnia magának egy olyan szakmát, egy olyan foglalkozást, amire a jövőjét, az anyagi biztonságát tartósan alapozni tudja. Ha pedig ez megvan, akkor az abban való jártasságát a legmagasabb művészi színvonalra kell fejlessze, hogy többnyire győztesként kerülhessen ki az egyre erősebb piaci versenyből. Így kell legyen ez az egyes településeknél is. Nem a sültgalambot, a gazdag befektetőt kell várni, hanem szét kell nézni lakóhelyünkön, hogy ott milyen érdekességek, milyen kuriózumok vannak, és ezek termelésére, értékesítésére alapozva kell a jövőt építeni. Korondot ma sokan irigylik, de ők ezt már akkor elkezdték, amikor mások még arra alapozták a jövőjüket, hogy bejárnak a közeli városokba, az iparba dolgozni. Aztán később a fetisizált iparban nagyot kellett csalódnuk. A korondiak úgy gondolták: legjobb, ha saját kezükbe veszik sorsuk irányítását. Biztos, ami biztos. És nekik lett igazuk. Szerencsésüket azzal alapozták meg, hogy idejében ismerték fel ezt, és hozzákezdtek anélkül, hogy erre valaki oktatta volna őket. Rájöttek maguktól, a maguk csavaros székely észjárásával. Mert itt nemcsak a híres kerámiákról van szó – bár úgy tudom, hogy ezek készítését is más települé-

léstől csenték el és fejlesztették magas művészi színvonalra –, hanem a taplósapkán át a székely női és férfi ruhák készítéséig sok mindenről, amiket a mindenkori piac – pontosabban: a kedves vevő – keresett és hajlandó volt megfizetni az árát.

Annak ellenére, hogy Korondról az elmúlt években nagyon sok érdekes élményt sikerült begyűjtenem, mégis őszintén és töredelmesen be kell vallanom, hogy Korond unitárius voltát az elmúlt év őszéig nem sikerült felfedeznem. Ez nagy hiba volt, amiért nagyon szégyellem magam. És, hogy ezt jóvátegyem, illetve, hogy az idelátogató unitárius testvéreinket is megóvjam a hasonló tévedéstől, ezért most szeretném közreadni és mindenkivel tudatni, hogy Korond miért egy jelentős unitárius fészek, olyan, amelyet bátran lehet Torockóval egy sorba állítani. Ha itt járunk, el ne felejtünk betérni az unitárius parókiára a községközponttól a Farkaslakára vezető főút mellett, a nagy kanyarban. Az itt élő unitáriusoknak nemcsak egy nagyon szép, várfallal körülvett nagy temploma van, hanem nagyon kedves, vendégszerető lelkésze: Farkas László és tiszteletes asszonya is, akik készségesen vállalják a templom körül az idegenvezetői szerepkört. Korond unitárius közösségének ugyanis csodálatos és minden egyházközség elé példaként állítható történelmi múltja is van. A legrégebbi unitárius gyülekezetek egyike Erdélyben.

A reformáció forradalmian újnak számító hitelvei valószínűleg két irányból érkeztek ide és váltak hamar népszerűvé. Az egyik Segesvár környéke, a Szászöld vidéke volt, ahol a korondiak sokszor megfordultak sószállító szekerekkel. Innen a lutheri tanok, illetve Kálmánchely 1538-as híres segesvári hitvitájának hírei juthattak el. A másik irány: a parajdi Sóvidék volt, ahol a sótisztak az első között váltak a reformált hit híveivé. Tőlük vették át a falvakból származó bányászok, akik szintén az új hit követőivé váltak, és ezt továbbadták falujukban is. Ennek köszönhetően a 16. század közepére a Küküllő és Nyáradmentén már alig maradt római katolikus közösség. Szentgericén Székely György, Erdőszentgyörgyön Király Boldizsár munkálkodott. Mind a ketten Wittenbergában tanultak. A sóvidéken a lutheri tanokat hamarosan az antitrinitárius (később unitárius) hitvallás váltotta fel. Udvarhelyszéken a heves felekezeti villongásokat 1562-ben Székelytámad várkapitánya fékezte meg, aki védelmébe vette a reformációhoz hű prédikátorokat. Korond lakossága már Dávid Ferenc idejében az új hitvallás mellé állt, a Kis-Küküllő menti falvakkal együtt. Vagyis Sóvár, Szováta és a korondi medence falvai, Korond, Atyha, Sófalva és Parajd. Amikor az 1591-es marosvásárhelyi országgyűlés az unitárius vallást bevett vallásnak minősíti, Székelyföld népességének többsége már unitárius. A krónikák 1569-ben Péter pap nevét jegyezték fel, mint unitárius lelkészt.

A reformáció korától Korondon többségben lévő unitáriusok és a kisebbségben lévő katoliku-

sok azonban közel százötven éven át közös templomot használtak, úgy hogy annak főhajója egy deszkafallal el volt választva. 1648-ban azonban az unitáriusok egyik hívük által adományozott telekre egy kápolnát építettek a katolikusoknak. A korondi katolikusok ugyanis annyira szegények voltak, hogy 1707-ben is csak az atyhajakkal közösen tudtak egy plébánost fogadni. – Úgy gondolom, hogy az unitáriusok részéről gyakorolt vallási türelemnek ez egy nagyon szép és meghatározó példája. – Az I. Lipót által 1691-ben kiadott Leopoldi Diploma visszaállította a Gyulafehérvári kat. püspökséget és a jezsuita rendet. Ennek következtében országszerte megindult az erőszakos rekatolizáció. A kormányzóság 1719-es rendelete alapján a korondi unitáriusoktól elvették a templomot és őket az 1648-ban a katolikusoknak épített kápolna átadásával „kárpótolták”. Mivel ez túl kicsinek bizonyult az unitáriusoknak, 1720-ban új templom építésébe kezdtek. A templom építése nagyon nagy anyagi terhet jelentett a gyülekezetnek. Ennek következtében a Firtosban élő ferencéseknek könyebben ment egyes emberek visszatérése, különböző címek, rendjelek osztogatásával. A néphagyomány ma is számon tartja a hitehagyott unitárius családok nevét, akik ebben az időben hagyták el unitárius hitüket. A megmaradt hívek csüggedő építési kedvét 1725-ben és 1732-ben Pálfi Zsigmond püspök, 1743-ban pedig Szentábrahámi Lombard Mihály püspök vizitációja próbálta felélénkíteni. Nem kevés sikerrel. 1749-ben már majdnem felépült a templom, csak még nem volt mennyezete. Ezért az unitárius egyház Erdély-szerte gyűjtést indított a korondi gyülekezet megsegítésére, amely hamarosan szép sikerrel járt, és így 1750-ben Szentábrahámi Lombard Mihály végre felszentelhetette a templomot. Ezt a láthatják most az

odalátogató testvéreink. (Kedvcsinálónak mellékelten közöljük a templom külsejéről és belsejéről készült fényképeket.) A templomkert érdekessége, hogy itt található az egyház kiemelkedő lelkeszeinek, az itt született híres unitáriusoknak és néhány olyan zsidó családnak a kopjafája (pl. a falu volt orvosáé), aki az 1930-40-es években bőkezű adományaival támogatta az egyházközséget.

Az egyházközségnek 1635-től 1870-ig volt önálló unitárius iskolája. Mai napig híven őrzik az egykori oskolamesterek neveinek emlékét. Az önálló unitárius iskola 1870-ben olvadt be a községi iskolába.

A parókia mellett a régi iskolaépületben ma gyülekezeti terem van. A gyerekek szombat-vasárnap ide járnak külön biblia- és énekórákra, annak ellenére, hogy a rendes iskolai órarendjükben heti két hittanóra van beiktatva, amely elsősorban román ortodox egyház „vívmányának” tekinthető.

Ez az egyházközség még nem fogyatkozó létszámú. A születések száma még meghaladja a halálozásokét. Évente 12-15 fiatal konfirmál ünnepélyes keretek között. Az egyházközséghez tartozik a közeli fenyőkuti fatemplom és vendégház is. Az egyház szerencsére visszakapta korábbi erdeit, ami anyagi helyzetében jelentős javulást eredményezett. A lelkeszi lakás padlás szintjén néhány vendégszoba is található.

A Duna Tv nemrégiben félórás riportműsort sugárzott a nagyon aktív, pezsgő közösségi és hitéletet élő gyülekezetéről. Kívánunk sok kedves anyaországi unitárius látogatót, akik hitben megerősödve és élményekben gazdagodva térnek onnan haza, ahogy ez az én esetemben is történt. Köszönet érte, kedves korondi unitáriusok.

Egy megelégedett, boldog krónikás

